

Achtergrondinformatie Loopbaan en Burgerschap (nieuwe wetgeving)

Toezichtskader 2012 onderwijsinspectie

5.4 Beoordeling loopbaan en burgerschap (toezichtkader)

Studiejaar 2011-2012

In het studiejaar 2011-2012 is de bestaande, tijdelijke constructie nog van kracht, voor zowel 'loopbaan en burgerschap' als 'leren, loopbaan en burgerschap' zoals aangegeven in de brief van de minister van 22 december 2008 (kenmerk BVE/2008/88699) aan de mbo-scholen.

Die tijdelijke constructie behelst:

- Mbo-scholen leggen in een verantwoordingsdocument vast hoe zij het onderwijs en de examinering van dit onderdeel hebben ingericht.
- De inspectie vraagt het verantwoordingsdocument op en betreft dit bij het gesprek op de school.

Toekomstige situatie (ná studiejaar 2011-2012)

Voor loopbaan en burgerschap zijn aanvullende kwalificatie-eisen geformuleerd. De inspectie kan nagaan of deze eisen voldoende in het onderwijsprogramma zijn opgenomen (als onderdeel van indicator 1.1.1, gebied 1 van het waarderingskader). De mbo-school moet zich hierover kunnen verantwoorden. Beoogde invoeringsdatum daarvan is 1 augustus 2012. De inspectie informeert de Mbo-scholen hier tijdig over.

Veel gestelde vragen Loopbaan en burgerschap (inspectiesite)

- **Hoe houdt de inspectie toezicht op loopbaan en burgerschap?**

Studiejaar 2011-2012: de inspectie vraagt een verantwoording voor loopbaan en burgerschap (LB) waaruit blijkt hoe de mbo-school het onderwijs en examinering van LB heeft ingericht. De inspectie vraagt het verantwoordingsdocument op en betreft dit bij het gesprek op de school, zie daarvoor par. 5.4 uit het Toezichtkader bve 2012. Vanaf studiejaar 2012-2013 geldt voor loopbaan en burgerschap een inspanningsverplichting voor de studenten. Hiertoe moet de mbo-school loopbaan en burgerschap in het onderwijsprogramma opnemen. De inspectie gaat na of dat in voldoende mate is gebeurd. Bij de examinering onderzoeken we of de examencommissie vastgesteld heeft of voldaan is aan de inspanningsverplichting voor loopbaan en burgerschap, alvorens tot diplomering over te gaan (examenstandaard 3.1 diplomering).

- **Hoe moet loopbaan en burgerschap op het diploma staan?**

Op de resultatenlijst bij het diploma moet voor het onderdeel loopbaan en burgerschap aangegeven worden of de student hieraan heeft voldaan. Voorwaarde voor diplomering is dat voldaan is aan de eisen voor loopbaan en burgerschap. Dit is conform de wijziging van het 'Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB' (beoogde datum

van inwerkingtreding 1 augustus 2012). Het wordt opgenomen in de 'Regeling model diploma mbo' (beoogde datum van inwerkingtreding 1 augustus 2012).

Passages uit het onderwijs en examenbesluit

Nota van toelichting

Loopbaan en burgerschap

Om het diploma in het mbo op niveau 2, 3 of 4 te behalen dient de student in voldoende mate deel te nemen aan en zich in te spannen voor het onderdeel «loopbaan en burgerschap». Door de aard van «loopbaan en burgerschap» geldt voor de student geen resultaatverplichting. De kwalificatie-eisen voor «loopbaan en burgerschap» kunnen namelijk niet zo gespecificeerd en handelingsgericht worden aangegeven als de kwalificatie-eisen voor een beroep. Het voornemen om alleen een inspanningsverplichting voor het examenonderdeel loopbaan en burgerschap te hanteren is opgenomen in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel tot wijziging van onder meer de Wet educatie en beroepsonderwijs inzake de beroepsgerichte kwalificatiestructuur (*Kamerstukken II 2009/10, 32 316*).

Openbare internetconsultatie

Ten slotte zijn over het examenonderdeel «loopbaan en burgerschap» bezwaren geuit over het feit dat voor dit onderdeel een inspanningsverplichting voor studenten gaat gelden in plaats van een resultaatverplichting zoals bij de andere examenonderdelen. Er wordt voor vrijblijvendheid gevreesd. In antwoord hierop kan worden gemeld dat voor een inspanningsverplichting is gekozen omdat een beheersingsverplichting niet goed past bij het specifieke karakter van «loopbaan en burgerschap» en uitvoeringsproblemen bij de examinering zou gaan opleveren. De kwalificatie-eisen hiervoor kunnen namelijk niet zo gespecificeerd en handelingsgericht worden aangegeven als voor een beroep. Het onderdeel «loopbaan en burgerschap» is niet vrijblijvend: als de student niet heeft voldaan aan de vereiste inspanning voor dit onderdeel, krijgt hij niet het beoogde diploma. Het bevoegd gezag stelt die eisen aan de inspanningsverplichting vast, met inachtneming van de landelijk vastgestelde kwalificatie-eisen voor dit onderdeel. Kenniselementen maken deel uit van deze kwalificatie-eisen. Voor het bevoegd gezag geldt wel een resultaatverplichting om het benodigde aanbod voor het onderdeel «loopbaan en burgerschap» te verzorgen. De Inspectie van het onderdeel houdt hierop uiteraard ook toezicht. Docenten kunnen onder andere via de medezeggenschap invloed uitoefenen op de invulling van het aanbod.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1, onderdeel B (artikel 3 van het Examen- en kwalificatie-besluit WEB)

Het examen van een beroepsopleiding bestaat uit generieke en specifieke examenonderdelen, overeenkomstig de generieke en specifieke kwalificatie-eisen die zijn gesteld in het kwalificatiedossier van een beroepsopleiding. Op grond van artikel 17a van dit besluit zijn de generieke kwalificatie-eisen voor Nederlandse taal, rekenen, loopbaan en burgerschap, en bij de middenkaderopleiding en specialistenopleiding voor Engels in elke kwalificatie opgenomen. Deze examenonderdelen zijn in dit besluit dan ook als generieke examenonderdelen gedefinieerd.

Zoals in het algemene deel is gesteld, kent het onderdeel loopbaan en burgerschap geen resultaatverplichting zoals die bij een centraal examen of instellingsexamen van toepassing is, maar geldt een inspanningsverplichting. Om dit onderscheid aan te duiden is dit onderdeel expliciet uitgezonderd van het derde lid en is voor dit onderdeel (in artikel 17) een eigen uitslagbepaling opgenomen. Het bevoegd gezag van een instelling stelt de eisen vast voor het onderdeel loopbaan en burgerschap met inachtneming van de kwalificatie-eisen die in het kwalificatiedossier zijn gesteld voor het onderdeel loopbaan en burgerschap. Door de uitgezonderde positie van dit onderdeel is het voor het bevoegd gezag niet mogelijk resultaatverplichtingen te bepalen. Het bevoegd gezag kan bijvoorbeeld verplichtingen opleggen aan studenten om deel te nemen aan de door de instelling in het kader van loopbaan en burgerschap georganiseerde activiteiten. Voor examendeelnemers kan het bevoegd gezag dit op een andere wijze doen, bijvoorbeeld een verplichting tot het opleveren van een werkstuk.

Reactie op kamer vragen over wijziging van onder meer het Examenbesluit beroepsopleidingen WEB inzake de beroepsgerichte kwalificatiestructuur

2. Loopbaan en burgerschap

De leden van de VVD-fractie merken op dat volgens de minister het onderdeel loopbaan en burgerschap voldoende ruimte biedt voor afstemming op specifieke doelgroepen en beroepscontexten. Biedt dit, zo vragen deze leden, volgens de minister voldoende ruimte voor mbo-instellingen en private aanbieders om vrijstelling te geven aan studenten die gezien hun levens- en werkervaring geacht worden de aspecten voor loopbaan en burgerschap te beheersen? Genoemde leden doelen hierbij onder meer op het zijn van kritisch consument en het kritisch zijn over eigen vitaliteit en fitheid.

Het onderdeel loopbaan en burgerschap biedt inderdaad ruimte voor afstemming op specifieke doelgroepen en beroepscontexten. Dat staat echter los van de vraag of van dit deel van de kwalificatie-eisen ook vrijstelling kan worden verkregen. Net zoals bij andere delen van de kwalificatie-eisen kan de examencommissie beslissen dat studenten vrijstelling krijgen van dit onderdeel op basis van eerder behaalde kwalificaties of elders verworven competenties als die studenten naar het oordeel van de examencommissie aantoonbaar voldoen aan de betreffende kwalificatie-eisen. Vrijstelling moet dus gebaseerd zijn op aantoonbare beheersing van de kwalificatie-eisen voor het onderdeel loopbaan en burgerschap. Het is overigens de bedoeling om in het kader van het 30+ arrangement te regelen dat de groep studenten van 30 jaar en ouder niet hoeft deel te nemen aan het onderdeel loopbaan en burgerschap.

Naar de mening van de leden van de CDA-fractie wordt ten aanzien van loopbaan en burgerschap terecht opgemerkt in het besluit, dat het bijdraagt aan de persoonlijke ontplooiing, maar dat het ook bijdraagt aan de oriëntatie op mogelijke doorstroomtrajecten. Waar het gaat om de bewustwording van de eigen leefstijl en het kunnen inschatten van gezondheidsrisico's wordt

de activiteit erg bij de student zelf gelegd. De leden van de CDA-fractie vragen welke mogelijkheden de minister ziet om op basis van dit examenbesluit ook acties bij de onderwijsinstelling neer te leggen, bijvoorbeeld door het bieden van ondersteuning via het ontmoedigen van risicogedrag en het bevorderen van gezond gedrag (bijvoorbeeld sport, bewegen, tegengaan drugsgebruik en roken).

De in bijlage 1 van het Examen- en kwalificatiebesluit opgenomen kwalificatie-eisen betreffende de dimensie vitaal burgerschap hebben betrekking op zowel gezond gedrag als risicogedrag, waarbij naast sport en bewegen ook aspecten als voeding, roken, alcohol en drugs zijn benoemd. Kwalificatie-eisen beschrijven wat de student aan het eind van de opleiding zou moeten kennen en kunnen, en waarop het door de instelling verzorgde onderwijs dus gericht zou moeten zijn. Instellingen hebben veel mogelijkheden om gezond gedrag van studenten te bevorderen en risicogedrag te ontmoedigen. Bovendien kunnen instellingen in samenspraak met studenten in de vrije ruimte nog extra activiteiten in het programma opnemen. Het Examen- en kwalificatiebesluit geeft de minister geen bevoegdheden om hier bovenop nog eens extra acties bij de onderwijsinstelling neer te leggen gericht op het bevorderen van gezond gedrag.

De leden van de CDA-fractie constateren dat het hier gaat om een inspanningsverplichting en niet om het behalen van een bepaald eindresultaat. Betekent dit, zo vragen deze leden, dat de onderwijsinstelling kan volstaan met het afdraaien van een lesje?

Een lesje afdraaien, zal niet volstaan. Met inachtneming van de kwalificatie-eisen voor het generieke onderdeel loopbaan en burgerschap stelt het bevoegd gezag de eisen vast waaraan de studenten moeten voldoen (ofwel de inspanning die de student moet leveren). De Inspectie van het Onderwijs houdt hierop uiteraard toezicht.

Tevens vragen de leden van de CDA-fractie of hiermee loopbaan en burgerschap niet wordt teruggebracht tot een vrijblijvende activiteit.

Het generieke onderdeel loopbaan en burgerschap is niet vrijblijvend voor studenten: als de student niet heeft voldaan aan de vereiste inspanning voor dit onderdeel, krijgt hij niet het beoogde diploma. Het bevoegd gezag stelt die inspanningsverplichting vast, met inachtneming van de kwalificatie-eisen voor dit onderdeel.

Voor studenten geldt een inspanningsverplichting, maar voor instellingen geldt wel degelijk een resultaatverplichting: zij dienen studenten in staat te stellen aan de betreffende kwalificatie- en inspanningseisen te voldoen door voor hen de nodige lessen en activiteiten te verzorgen en hun de nodige begeleiding te bieden. De inspectie houdt hierop uiteraard ook toezicht.

Ten slotte vragen de leden van de CDA-fractie of enige mate van toetsing (bijvoorbeeld over de inrichting van de rechtstaat, vormen van risicogedrag) niet zou bijdragen tot een beter begrip.

Toetsing als zodanig zal niet bijdragen tot beter begrip, maar met u meen ik dat kennis wel kan leiden tot meer begrip. Tot de kwalificatie-eisen voor het onderdeel loopbaan en burgerschap behoren onder meer kennisaspecten. Voor studenten zal een

inspanningsverplichting gelden en geen resultaatverplichting. Dat laat onverlet dat instellingen de voortgang van de student kunnen toetsen en de uitkomsten ervan kunnen benutten voor het vervolgtraject voor dit onderdeel van de opleiding.

De leden van de SP-fractie vragen of de minister kan aangeven hoe zij de beslissing tot invoering van een inspanningsverplichting voor het vak loopbaan en burgerschap kan verenigen met de uitspraak van de Kamer dat het onderdeel burgerschapsvorming in het onderwijs juist versterkt moet worden, zoals uitgesproken in motie van het lid Kooiman c.s. over burgerschapsvorming in het onderwijs ?

In de motie van het lid Kooiman c.s. (Kamerstuk 33 000 VIII, nr. 52) worden zorgen geuit over het vak maatschappijleer en wordt de regering verzocht voorstellen te doen voor een versterking van het onderdeel burgerschapsvorming in het onderwijs. Deze motie heb ik geplaatst in de context van het overleg waarbij die motie is ingediend, te weten het debat op 22 november 2011 naar aanleiding van een algemeen overleg op 16 november 2011 over de vormende taak in het onderwijs. Dat overleg betrof het funderend onderwijs. Er is verschil tussen het funderend onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs wat betreft burgerschapsvorming. Voor het mbo is voor een inspanningsverplichting voor studenten gekozen, omdat een beheersingsverplichting niet goed past bij het specifieke karakter van het onderdeel loopbaan en burgerschap en het uitvoeringsproblemen bij de examinering zou gaan opleveren. De kwalificatie-eisen hiervoor kunnen namelijk niet zo gespecificeerd en handelingsgericht worden aangegeven als voor de specifieke kwalificatie-eisen voor een beroep. In bijlage 1 van het onderhavige besluit zijn de kwalificatie-eisen voor het onderdeel loopbaan en burgerschap vastgesteld. Kenniselementen maken deel uit van deze kwalificatie-eisen. Ik acht die kenniselementen ook van groot belang. De introductie van een inspanningsverplichting betekent allerminst dat het onderdeel loopbaan en burgerschap vrijblijvend is: als de student niet heeft voldaan aan de vereiste inspanning voor dit onderdeel, krijgt hij niet het beoogde diploma.

Tevens vragen de leden van de SP-fractie hoe de minister voorkomt dat scholen steeds minder aandacht zullen schenken aan loopbaan en burgerschap wanneer er slechts een inspanningsverplichting is voor leerlingen. Ten slotte vragen zij wat de minister verwacht dat er gebeurt met het aantal lesuren loopbaan en burgerschap door de verschuiving van resultaatverplichting naar inspanningsverplichting.

Voor het bevoegd gezag geldt wel de verplichting om het benodigde onderwijsaanbod voor het onderdeel loopbaan en burgerschap te verzorgen. De inspectie houdt hierop uiteraard ook toezicht. Docenten kunnen invloed uitoefenen op de invulling van het aanbod. Ik verwacht niet dat door de verandering van een resultaatverplichting naar een inspanningsverplichting het aantal lesuren voor het onderdeel loopbaan en burgerschap zal afnemen. De drievoudige kwalificering die het mbo studenten geeft, wordt alom als een groot goed beschouwd. Bovengenoemde verandering biedt instellingen meer eigen beleidsruimte om maatwerk te leveren en studenten 'bij de les te houden'. Goede voorbeelden en servicedocumenten - die bijvoorbeeld beschikbaar worden gesteld via www.marktplaatsmbo.nl - kunnen instellingen inspireren en zij kunnen deze benutten bij hun onderwijsaanbod.

